

WEEFSELS

Adrie Krijgsman

Weefsels

dichterlijk-filosofische bespiegelingen

© 2024 Adrie Krijgsman

Omslag Adrie Krijgsman

Uitgegeven bij Brave New Books

ISBN/EAN 9789 4650 1085 4

NUR 320

www.bravenewbooks.nl/adriekrijgsman

Inhoud

	Voorwoord	7
1	De verificatie van rechtsstatelijkheid	9
2	Scherpslijperij naar de wildernis?	46
3	<i>Ecce homo</i> - Zie de mens	61
4	De vluchtigheid van terug	76
5	Bij de honden af	106
6	Gaten	113
7	Woorden dichten taal	117
8	Het verdikken van dunne boekjes	126

Was man Staat nennt, ist ein Gewebe und Geflecht von Abhängigkeit, es ist eine Zusammengehörigkeit, ein Zusammenhalten, wobei die Zusammengeordneten sich ineinander schicken.

Max Stirner, *Der Einzige und sein Eigentum* (1844)

Voorwoord

De dichterlijk-filosofische bespiegelingen in deze bundel vertonen hier en daar sporen van *licentia poetica*,¹ van dichterlijke vrijheid. Ze zijn soms poëtisch en soms zelfs wat cryptisch geschreven, wat geen reden mag zijn om ze niet serieus te nemen.

De bespiegelingen gaan onder meer over het politieke weefsel, de opkomst van rechts-conservatieve partijen en een beschamende kabinetsformatie die zich voor een deel in mijn verbeelding afspeelt, want in Den Haag is deze bij het voltooiën van de bundel nog niet beklonken. Dat is geen probleem, want het gaat mij om de bespiegelingen daarover (de weg erheen), meer dan om het uiteindelijke resultaat (het doel).

De bespiegelingen gaan ook over ‘het leven’, mijn leven, het leven van anderen, over de filosofische en sociale weefsels en vlechtwerken, dichters, filosofen en beslommeringen.

Na enkele poëziebundels, een roman, een novelle en een reis in het spoor van Pierre Bayle, gaat deze bundel weer terug naar de meer ‘free-style’ teksten in eerdere boeken, zoals ‘Tijdgeesten over de tijdlijn’ en in iets mindere mate in ‘De eerste golf’.

¹ Seneca, Quaestiones naturales, 2,44,2.

1 De verificatie van rechtsstatelijkheid

1.1

Ik ben geen makelaar in koffie, geen Droogstoppel¹ van het type vrome Nederlandse onbenul, maar een wandelaar in verten die in die verten inspiratie zoekt.

Ik wandel graag en sla daarbij vaak nieuwe wegen in, naar plaatsen en omgevingen waar ik niet eerder ben geweest, die ik niet eerder heb gezien, om er nieuwe gebieden te gaan ontdekken. Althans ... heeft Columbus Amerika ontdekt toen hij daar aankwam? De Mendonça Australië toen hij er langs voer?² Daar denk ik dan aan. Want waar ik ook kom, alles was er al. Er is door mijn voorgangers al zoveel onbekends ontdekt, een gebroken dijbeen waarmee de beschaving begon,³ een nieuwe soort die voor andere soorten al eeuwenlang tot voedsel diende. Die soort was te eten, was voedsel, maar werd die door eters ook als een soort gezien? Dat soort vragen komen bij mij dan op. Vragen waarvan een ander denkt: Man wat moet je d'r mee? Maar ik heb daarin geen keuze. De vragen ontstaan en elke vraag roept een nieuwe vraag op,

¹ Multatuli, Max Havelaar (1860), begint met: 'Ik (Droogstoppel) ben makelaar in Koffie'.

² De 'ontdekking' van Australië is wat problematisch en wordt toegeschreven aan Willem Jansz, Cristóvão de Mendonça, of Abel Tasman.

³ Antropoloog Margaret Mead antwoordde op de vraag wat zij als eerste bewijs van beschaving zag: de vondst van een gebroken en vervolgens genezen dijbeen. Een dier zou al opgegeten zijn voor het been had kunnen genezen. Hier was het verzorgd: beschaving! Let wel: Bewijs voor haar uitspraak hebben factcheckers (snopes.com in 2023) niet kunnen vinden.

als lopende golven op water, windgolven, getijdgolven, barotropische en baroklinische golven. En mocht je denken dat dit een kunstmatige intelligentietekst is, gegenereerd door ChatGPT (chatbot met kunstmatige intelligentie), dan heeft u het mis. Wel heb ik, net als ChatGPT, mijn teksten bijeen gegrAAD uit de woordenschat in mijn brein, waarbij ik voor mijn taalgebruik en vocabulaire schatplichtig ben aan talloze voorgeslachten. Ook mijn ideeën zijn geweven met collectieve ketting- en inslagdraden. Dus of ik nou zoveel authentieker ben dan ChatGPT is nog maar de vraag.

1.2

Als een intolerante despoot die het grote belang van de publiekelijk waarheid niet kent, zo denk ik dat de leugen regeert.¹ Willens en wetens, met een leugentje om het ego te strelen, een leugentje om bestwil voor het algemeen nut. Voor het betwistbare nut! Omdat wij met kromme krinkels in onze gedachten democratisch voor onze vrijheid hebben gekozen! Of dachten we dat. Hoopten het.

Evengoed, of zelfs beter, kunnen we zeggen dat in plaats van de gekozen regering het geld, het vrijemarktsysteem, als een despoot regeert, of misschien nog beter: het graaien naar het snelle geld, naar meer geld, naar nòg meer geld! Omdat wij graag meer van hetzelfde willen. Als pijlen uit de graaisamenleving schieten ze

¹ Op zaterdag 27 november 1999 deed toenmalig koningin Beatrix tijdens de viering van het veertigjarig jubileum van het Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren de uitspraak: 'de leugen regeert'. Ze zei ook nog dat de Nederlandse journalistiek wordt ontsierd door slordigheden, spelfouten en onzorgvuldigheden.

omhoog, de hemel van rijkdom in: de drugdealers en de uithalers in de havens, de gladde influencers, de Poetins en de Musks, de Bezossen, Buffets en andere grootvermogenden. We willen meer van alles: geld, macht, aanzien. Met democratie of een aangenaam leven heeft deze hemel noch aarde sparende hebberigheid weinig van doen.

‘Alsof dit nieuws is.’

‘Nee, welke malaise is er nog wel nieuws? Toch lezen we voor de zekerheid de bijsluiters, zamelen spullen in voor een goed doel, zoeken heil in een klooster of kiezen een nieuwe regering. Het enige nieuws (wat ook geen nieuws is) is dat de geschiedenis zich herhaalt - altijd.’

1.3

Intrinsiek ben ik niet democratisch. Integendeel, ik denk dat ik boven zo’n volkskeuze sta. Nee, dat is overdreven, al wil ik de wereld, al wandelend, eigenlijk best naar mijn hand zetten. Het heeft ermee te maken dat het schrijven van gedichten een nietsontziend despotisme vereist - mijn gedichten moeten soms hardhandig in vorm worden geknuppeld! Op politiek gebied ben ik niet democratisch vanwege de gangbare participatie,¹ de partijdemocratie, met zo’n jongensachtige ‘Bende van De Zwarte Hand’²-mentaliteit, met strenge fractiediscipline. Bovendien zijn het de gekozen machten die de opgelegde macht van mijn

¹ Participatie: regeringsvorm waarbij men wel met verkozen volksvertegenwoordigers werkt, maar waarbij de wetgevende macht indirect uitgeoefend wordt door de politieke partij(en). In sommige gevallen zijn dit maar enkele personen binnen de partij.

² Uit de befaamde Pietje Bellboeken van Chr. van Abkoude.

ouders en de door mij verworpen heerschappij van God
alsnog zijn opgevolgd. Daar kies ik niet voor.

1.4

Tijdens een flinke wandeling, in wat ik aanmatigend mijn
achtertuintje noem, ben ik letterlijk in mijn longen moe. Dus
niet zozeer moe van het lopen, maar vanwege het
moeizame ademen. Ik ga zitten op een bankje, een
schenking van Wandelvereniging Eendracht in Assen,
inmiddels ter ziele, zoals veel verenigingen ter ziele zijn
gegaan, met het sociale verval, het verdwijnen van
saamhorigheid, de slijtage in het verenigingsleven. Na het
zitten, als mijn ademhaling helemaal tot rust is gekomen,
geef ik mijn voeten weer de ruimte die ze behoeven, ga ik
nieuwe gebieden ontdekken en desnoods een gebroken
dijbeen of een nieuwe soort. Iets!

Zoals gezegd ben ik niet intrinsiek democratisch en is
mijn geaardheid beter te duiden als licht anarchistisch, de
natuurlijke staat van de mens, denk ik, want het
democratische lijkt mij geen genetische eigenschap maar
is vermoedelijk tijdens de evolutionaire wandeling over
het aardse weefsel geleidelijk ontstaan, aangeleerd en
doorgekopieerd. Voor de evolutie zal het wel nuttig zijn,
of geweest zijn, dat zal de toekomst moeten uitwijzen. De
democratie is er onder andere gekomen om ons (het volk,
het *populus*) te beschermen tegen religieuze hotemetoten
en graaiende majesteiten, die daarmee het aloude principe
van verdeel en heers moesten loslaten. Nu was er een
gekozen regering (de volkswil) aan zet - een verbetering,
maar wel met veel oude wijn in nieuwe zakken.

Democratie is er ook gekomen om het vraatzuchtige

roofdier in onszelf te temmen. In de praktijk pakt dat niet altijd naar tevredenheid uit, want het zijn vaak de grootste monden (van de lobbyisten) en de economische macht (de beheerders van geld- en goederenstromen) die het beleid bepalen. Of zoals Oxfam Novib het onlangs formuleerde: ‘suprematie van miljardairs zorgt voor steeds meer politieke macht.’ Ik wijs het democratische principe niet helemaal af, want op zich lijkt democratie mij best nuttig, mits het democratische principe goed en integer wordt toegepast, met aandacht voor minderheden en verworpenen, en zij zich verre houdt van het eigen- en rigide partijbelang - en van mijn poëtische vrijheden.

1.5

Anderen zouden zeggen dat ik vastgelopen ben, of dat ik door mijn domheid met de handen in het haar sta. Zelf houd ik het op verdwaald, al dagdromend tijdens het lopen, dus niet verdwaald in strikte zin, maar in verdwaling vastgelopen, als een soort compromis. Ik was in verdwaling vastgelopen in een vrijwel ondoordringbaar weefsel van bladerloze bramen, beukenstruiken en stekelige meidoorns, vastgelopen in een kleine Drentse wildernis. Daar sta ik nu. Ik weet heel goed welke richting ik uit moet en die kant ga ik ook op, maar om daadwerkelijk uit de wildernis te komen zonder mij aan de stekels te verwonden is nog een hele opgave. Met vragen als: welke schoorvoet moet ik als eerste zetten en met welke versvoet zal ik lyrisch vloekend mijn fantoomvoet plaatsen? Dat soort vragen, gevolgd door een afweging van de mogelijkheden. Het is min of meer vergelijkbaar met de kabinetsformatie na de Tweede

Kamerverkiezingen en de voortslepende intentie van vier, door de grootste partij bijeengegaarde, partijen om een haat-liefdeverhouding te beginnen, waarbij het verdeelde vier-partijen-kwartet probeert de stekelige wildernis te ontdoen van betwijfelde rechtsstatelijkheid,¹ waarbij het probeert om met kunst- en vliegwerk de onderlinge geschillen te beslechten onder leiding van de senior croupier bij het Haagse Casino, Ronald Plasterk.² Want het politieke bedrijf blijft te allen tijde toch een soort gokspelletje, ook al wordt er door een gepolitiseerd wetenschapper bemiddeld. Hij, de fractievoorzitters en hun secondanten zullen loyaal alle verkiezingsteksten, voornemens en mogelijke akkoorden aan de grondwet gaan toetsen, voor zover men dat wettelijk machtig is en niet onmachtig het hoofd hoeft te bieden aan de als moeilijk ervaren zinsontleding, aan onderwerp, gezegde, meewerkend of lijdend voorwerp en ook het bovenwerp, het on gezegde en de voorwerpelijke lijdelijkheid.³

Terwijl ik daar over doordenk, denk ik: waarom toch op deze, in alle beslotenheid ‘openheid’ veinzende wijze?

¹ Als belangrijke elementen van rechtsstatelijkheid worden beschouwd: Constitutie en legaliteitsbeginsel, de voorafgaande rechtsregel en de scheiding der machten (trias politica).

² PvdA'er Ronald Plasterk, die al verkenners was in de kabinetsformatie, werd door de Tweede Kamer benoemd tot informateur. Plasterk - wetenschapper en libertair politiek commentator - maakte in 2007 als PvdA'er de overstap naar de landspolitiek en werd in het kabinet-Balkenende IV, minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen.

³ Berusting in wat tot het voorwerp buiten ons behoort, in de prediking b.v. het werk van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Niet wijzelf, maar de Schrift staat centraal. Mij gaat het niet om de prediking, maar om het ‘verkeerd om omdenken’.

Wil men proberen om, zo mogelijk in overeenstemming met de grondwet, de potentiële mogelijkheid van een nieuw te vormen regering wetenschappelijk, Popperiaans, falsificeren? Of toetsen aan, laten beoordelen door: een onderzoekscommissie, een juridische autoriteit, een aanbevelingscommissie en een rechtmatigheids-nog-wat-commissie? Kom op zeg: Voort! Hup! Pak de machetes en vecht je vrij uit de wildernis, zonder de weifelende, naar een steeds strengere leiding smachtende wereld te willen confronteren met onwelgevallig helaas-nieuws en negatieve koopkrachtgetallen.

1.6

De leidende (of lijdende?) gedachte dat het best moeilijk zou kunnen zijn om de voorgefluisterde partijtaal te begrijpen, de taal van de staatsmens, van de *politicus loquentes*, de pratende politicus, die gedachte zou de minder democratisch taalvaardigen kunnen weerhouden om weloverwogen te gaan stemmen. Het maakte de democratie er in elk geval niet gemakkelijker op. Hoe moest ik zelf nou het feit vertolken dat zaken wèl in het verkiezingsprogramma stonden, waarop de kandidaten als het goed is gekozen zijn, maar dat die zaken dan toch *kaltgestellt* in de koelkast terechtkomen, of plotseling worden ingetrokken.¹ Dat vond ik ingewikkeld. Het wekte bij mij geen vertrouwen en ik vond het principeloos populistisch opportunisme: ‘Want *om de minne van den*

¹ PVV-leider Wilders gaf aan een aantal ongrondwettelijke verkiezingsthema's in de ijskast te zetten tijdens de coalitie-onderhandelingen, o.m. het verbieden van islamitische uitingen, personen met een dubbel nationaliteit het kiesrecht ontnemen.